

Boden-ANAN

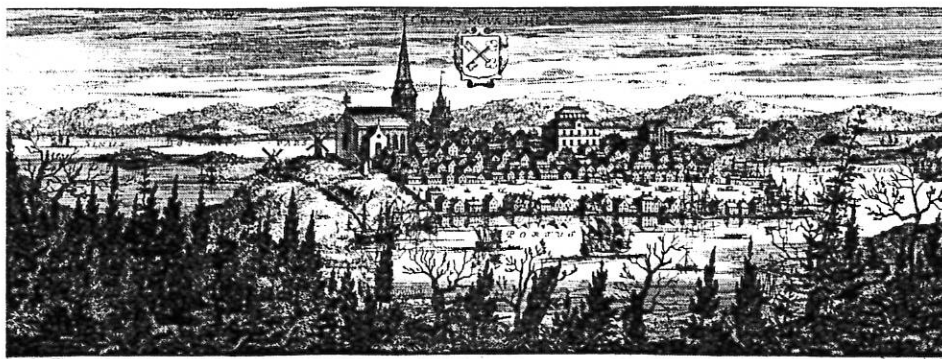
medlemsblad för
Boden
Öberluleå
Forskar Förening

Nr 2

Årgång 14

Maj 2006

Luleå Stad. Belägenheten är på en halfö, wid Luleå Elfwens utlopp i den så kallade Notwicks Fjärden, på norra, Gråskäls Fjärden på södra, och Bärnäs sundet på västra sidan om Staden, 2 til 3 mil ifrån inlopps orterne af Bottniska Wiken, och 6 mil ifrån Räbben i hafsbandet utan för Piteå.

Gammel-Staden 1/8 mil norr om Luleå Elf, ungefär midt i Socknen, är nu som af ålder en Kyrkstad. Många Kyrkstugor, Boställen och andre Lägenheter, samt allmänne inrättningar, jämte bewis af Gator och Torg, gifwa ännu denne Kyrko-wall anseende af en liten Stad, hwartil ock bidrager den här belägna Kyrkan af sten utan Torn, 81 alnar i längd och 27 aln. bred, som är den största i Landet, och förmenes wara bygd sist på 1400 talet.

Bilder: Johan van den Aveelen (1700). Publicerade i "Suecia antiqua et hodierna" (1715)

Text: Abraham Abrahamsson Hülphers

Innehåll

- s.2 Föreningsinformation
Ordförande har ordet
- s.3 Inbetalningskort,
Återställare, Släktfors-
ka vidare, Informa-
tionsträffar, Loppis,
Medlemsmöte, Selet-
cykling, Storstädning
- s.4 Samlingar, forts
- s.8 Medlem i försking-
ringen, Efterlysning!
- s.9 Korsordsvinnare och
korsordslösningar,
Långt och innehålls-
rikt årsmöte
- s.10 Utdrag ur Sveriges ri-
kes lag, En skyldig ana
- s.11 Antavla Olof Abra-
ham Hansson
Barbro Forsberg
- s.12 Två lapska sägner
- s.13 Snipp, Snapp, Sno-
rum, Hej, Basalorum
- s.14 Nya medlemmar,
Adressändringar, Be-
söksstatistik, I hyllan
- s.15 Tack, Grattis, Genli-
nebuss

Styrelse och övriga funktionärer för Boden Överluleå ForskarFörening

*medlem i Sveriges Släktforskarförbund

Föreningens adress: c/o Elming, Glimmervägen 17, 961 46 BODEN

Plusgiro: 157 58 - 6

Tel till forskarrummet i Råbäcksgården: 0921 - 504 13, e-post: boff.boden@spray.se

Ordförande	Björn Fredriksson	Nipvägen 18	961 44	Boden	tel 0921 - 653 15
		e-post: bjorn.fredriksson@egonet.se			
V.ordförande	Jim Karlsson	Allégatan 20	961 67	Boden	tel 0921 - 176 40
Sekreterare	Stina Elming	Glimmervägen 17	961 46	Boden	tel 0921 - 653 88
Kassör	Laila Munkestam	Rubinvägen 16	961 46	Boden	tel 0921 - 654 45
Ledamot	Ewa Sandberg	Kålrotsvägen 11	961 47	Boden	tel 0921 - 722 74
Styrelsesuppleanter	Berthill Munkestam	Rubinvägen 16	961 46	Boden	tel 0921 - 654 45
	Barbro Forsberg	Antilopvägen 11	961 68	Boden	tel 0921 - 196 15
Valberedning	Ingmar Åkerstrand	S Bredåker 57	961 95	Boden	tel 0921 - 47 01 65
	Peter Isaksson	Kristallvägen 31	961 46	Boden	tel 0921 - 659 48
	Sture Lindström	Kärgatan 7	961 33	Boden	tel 0921 - 196 34
Revisorer	Carl-Lennart Persson	Karetvägen 24	961 42	Boden	tel 0921 - 533 33
	Sixten Sandberg	Österby 950	961 95	Boden	tel 0928 - 401 32
Revisorsuppleanter	Catharina Källström	Tegelbruksgatan 13	961 73	Boden	tel 0921 - 173 38
	Rickard Pahlsson	Kungsgatan 17	961 61	Boden	tel 0921 - 158 83
Redaktion för medlemsbladet:		Boden-ANAN@spray.se			
Ansvarig utgivare	Ewa Sandberg	Kålrotsvägen 11	961 47	Boden	tel 0921 - 722 74
	Eila Fredriksson	Nipvägen 18	961 44	Boden	tel 0921 - 653 15
Bildansvarig	Vakant				

MEDLEMSAVGIFT, KODKORT och NYCKEL

Medlemsavgiften för år 2006 är 150 kronor.

Kodkort till ytterdörren och nyckel till kammaren finns att köpa i Råbäcksgården. Kodkort kostar 50 kronor och nyckel 90 kronor. För att köpa dessa fordras att du är medlem i föreningen. Kortet ger tillträde till lokalerna från kl. 07.00 till kl. 21.00 alla dagar i veckan. Nyckeln ger tillträde till kammaren, där vi förvarar våra samlingar.

Ta kontakt med någon i styrelsen om du är intresserad.

ADRESSÄNDRING

Om du ändrat adress, var vänlig meddela föreningen din nya. Vi får inte adressändringar från något register.

PLANERAD UTGIVNING

Boden-ANAN planeras komma ut:

vecka 35 - manusstopp 13 aug 2006

vecka 44 - manusstopp 22 oktober 2006

Ordförande har ordet

Tornedalsarkivet, som Bodens stadsbibliotek fick i gåva och som placerades i Råbäcksgården, blev en utomordentlig förstärkning av möjligheterna att släktforska på bägge sidor om Torne älv, som är vår gränsälv i öster. För att underlätta för forskarna, så kommer Berthill Munkestam, till hösten, att visa hur man använder detta material. Ett stort tack till honom och biblioteket, för att vi fått tillgång till detta unika material.

Med en åsnas envishet återkommer jag till att vi tillsammans måste få fram en villig och kunnig bilansvarig. Visst, innebär det arbete, men ett roligt sådant brukar inte vara så betungande.

I början av juni kommer snickare och byter ut det panelvirke och fönsterfoder som ruttnat eller skadats under årens lopp. Allt på utsidan av Råbäcksgården, därefter skall huset målas.

När mormonerna filmade Sveriges kyrkböcker, så gjordes det fram till 1860. Efter 1860 har det därför blivit en lucka

fram till 1895 för huvuddelen av Sverige, dock inte norra Sverige. När nu staten och riksarkivet avslutat och skrotat mikrofilmningen, kvarstår luckan 1860 - 1895. SVAR har fått uppdraget att skanna in kyrkböckerna för denna tid. Därmed kan denna märkliga situation uppstå, att du som datorsläktforskar på Internet måste köpa sajten som Genline erbjuder, men också sajten Arkion, för att få full täckning av kyrkböckerna fram till 1800-talets slut.

Vi har fortfarande ingen anställd på föreningen, men vi har satt fram en lista där ni kan anteckna er för veckostädning. Ni kan också ringa mig och meddela dag och tid som passar, så skriver jag in detta.

I hyllan, bredvid öppna spisen, finns 2 pärmar med dödsannonser som Eila gjort i ordning från våra dagstidningar, gamla som nya. Register i alfabetisk ordning finns i separat pärm och dessutom finns detta inlagt i föreningens båda datorer. Där kan du eventuellt hitta någon du länge sökt.

Hjärtligt välkommen på medlemsmötet den 23 maj, där Petter Antti, från TV4 Norrbotten, föreläser om boven från Tornedalen. TREVLIG SOMMAR!
Björnvrål

Inbetalningskort

Till de medlemmar som inte betalat in sin medlemsavgift före tidningens "pressläggning" medföljer ett nytt inbetalningskort. Har du betalat men får ett inbetalningskort, tag då kontakt med vår kassör så att ni tillsammans får reda ut saken.

Återställare

Om intresse föreligger drar vi igång en ny omgång återställare, när vi har 6-8 anmälningar.

Återställaren är till för Dig som kommit av Dig med forskningen. Har Du kört fast? Tycker Du att Du glömt bort hur man går tillväga? Har Du kommit till nya frågeställningar? osv. osv. Då är troligen det här något för Dig. Återställaren är tre gånger tre lektionstimmar, onsdagkvällar 18.30 – 21.00.

Du anmäler Dig till Eila och Björn (0921 – 65 315) eller Ewa (0921 – 72 274).

Släktforska vidare – före 1682

Vi planerar att i höst starta ytterligare en omgång av vidareutbildningskursen för erfarna släktforskare; åtta studietillfällen. Preliminär tid – onsdagkvällar. Max 8 deltagare.

För mer information ring Berthill Munkestam tel 0921 – 65 445. Anmälan görs till honom eller till Björn Fredriksson tel 0921 – 65 315.

Informationsträffar

I höst kommer Berthill Munkestam att hålla informationsträffar om hur man söker i Erik Wahlbergs material om Tornedalen som vi har i Råbäcksgården. I nästa nummer av Boden-ANAN och på anslags-tavlorna i lokalen kommer tider att annonseras.

Loppis

Även i år hoppas vi kunna ordna loppisförsäljning i samband med hembygdsdagarna 29-30 juli och skörde-festen 18-20 aug. För att det ska bli av behöver vi få in material att sälja. Passa på att skänka det som du inte längre behöver, eller har plats med, så kanske föreningen kan få in någon krona för det. (Fjolårets loppisar gav 12'692 kr!) Du kan lämna materialet i Råbäcksgården efter storstädningen. (Har du inte eget kodkort – tänk då på att i god tid avtala med någon så att du kommer in.) Som vanligt tar vi inte emot kläder, möbler eller vitvaror.

Vi behöver ju försäljare också! Anmäl ditt intresse på medlemsmötet eller till någon i styrelsen.

Medlemsmöte

i Almska skolan

tisdag den 23 maj kl.18.30

Petter Antti håller föredrag om:

Johan Mathildasson Hannu
"Den beryktade Ohtana"

Ur dagordningen:

- Förbundsmotioner
- Medlemsresa
- Sommarens begivenheter

Besökslotteri

Kaffe

VÄLKOMMEN

Seletcykling

Det har ju nästan blivit tradition att vi cyklar till Selet i maj. Alltså tänker vi göra det även i år.

Cyklisterna samlas vid Hedenbrons södra fäste kl. 10.00 torsdagen den 25 maj (Kristi himmelsfärdsdag) för att därifrån trampa på så att de kan möta bilburna, och sådana som eventuellt cyklar från annat håll, kl 12.00 i Selet. Där guidar Björn Fredriksson och berättar om brukets historia. Om vädret inbjuder och deltagarna vill kan det bli en utfärd vidare till Klöverträskgruvan, som bjuder på vidunderlig utsikt ner mot havet.

Storstädning

Råbäcksgården behöver storstädas även detta år, och det är föreningens medlemmar som ska göra det.

Tisdag den 13 juni kl 09.00 förväntas de som vill ha en trivsamt miljö i forskarlokalen infinna sig; med glatt humör, arbetslust och roliga historier. För att fiket ska räcka till alla som jobbar vill vi att ni anmäler er i förväg. Första fika före arbetets början.

forts. från Boden-ANAN nr 1/2006

Samlingar til en Beskrifning öfwer Norrland Luleå sockn

af Abrah. Abr̄son Hülphers

Luleå Elf är näst Ångermanna Ån den största Wattuled i Norrland: kommer som sades ifrån Lappmarken och Luleå-träsk, går nästan midt igenom denna Sockn, och wid nya Staden faller i Hafwet, sedan den förut skildt sig i 2 grenar, hwaraf den ena går i söder, genom det så kallade Tjufholms-sundet, och den andra emot öster til Swartö-sundet; Där åttwanföre har den några wikar såsom Gråsiö-fjärden, Gäddwiken,

pag 149

Gammel-stads- och Sunderby wiken m.fl. hwaraf Elfwen på sina ställen får ansenlig bredd, och wid Gäddwiks-sundet ungefär 600 famnar twärt öfwer, där allmänna Färgstället är för stora Landswägen.¹ Wid Storbacken 13 mil ifrån Staden, faller denne Elf in i Socknen, sedan den något förut fått tilökning i Lappmarken af Lilla Luleå wattuled, nedan för Wollerims Nybygget. Wid Laxholmen, 10 mil från Sockn-Kyrkan, är Laxfiske, hälften Staden donerad, hwilket såsom de andre Lax-fisken mycket minskat emot förre tider.² Elfwen är

1. Luleå Elf är af alla djupast och bredast, men icke så jämbred, som de andre stora Elfwar, utom där forsar äro på flera ställen. Har dock icke något twär-fall förrän wid Jockmocks Kyrka 17 mil från Staden, där Elfwen skall wara 150 famnar högre än Hafwet. (Se Kongl. Wet. Acad. Handl. 1751 p. 22, och 1768 p. 80.) Den består af både stenacktig sandig och leracktig botten. Flödar äfwen wanligt 3 gånger om året. Af 16 års anmärkningar öfwer Wårflod och isläggning i denne Elf ifrån 1750 til 1767 ses, at här warit tidigaste Wårflod 1761 den 20 Maji, och sednaste 1760 den 28 Junii; likaså, at Elfwen 1762 tilfrös den 16 Oct. tidigast, och 1759 den 14 Nov. sednast. Wår-floden plägar dock merendels infalla i början af Junii, och isläggningen sist i October. 1784 kom litet snö för Jul; 1785 fördes isarne til slutet af Maji. Den största flod i Manna-minne war 1785 och 1787; Elfwen steg då öfwer på flere lågländte ställen. Besynnerligt år, at Elfkarleby Elfwen 82 mil härifrån belägen, icke hade owanlig flod 1785. Se Anmärkn. i Götheb. Allehanda 1785 N. 80.
2. Hälften af samma Fiske är Frälse, och innehafwes af Ingenieur Orre. För Luleå och 3 Fögderiets Stadga-Fiske erlades, enligt Kongl. Cam. Collegie förordnande 1772, efter årlig Markgång för 385 dal. S:mt Jordeboks Ränta: Laxfångsten är så minskad, at här ifrån Socknen föga mera kan säljas än 150 Tun. årligen til et medium tagit. Litet Sik fås här afwen. I v. Stiernmans Oec. Saml. T. 1 p. 1010 ses en Kongl. Resol. 1541 för

segelbar ungefär 5 mil ifrån

pag 150

Hafsbandet, eller Tjufholmen til Hedbacken, men får sedan många forsar, såsom Holmfors, Witjars fors, m.fl. där emellan är dock Båtfart på sina ställen. Flere holmar pryda denna wattuled, hwaraf dock inga äro bebodde; men nyttjas af närmast belägne Byar. De märkeligare äro Byön, Eden, Bodön och Kusön. Jämta Elfwen ligga många Byar, utom de närmaste, såsom Sunderbyn, Sedwastby, Heden, Bredåker, Swartlå, Harads, Ljusån, m.fl. hwilka mer och mindre kunna nyttja båtfart. Storsand mot Lappmarken 11 mil från Kyrkan är den mäst aflägsne gamla by i denna Sockn.

<u>Tillägningar:</u>	(Luleå Elf) ³	<i>Pag 309</i>
	(Lax-fisket) ⁴	<i>Pag 309</i>
	(Holmar i Elfwen) ⁵	<i>Pag 309</i>

Birkarlarne om Fiske i Luleå och Calix Elfwar.

3. Twärfallet på Luleå Elf är wid Jockmokks Kyrka, men endast på södra grenen, eller lilla Luleå Elf, som där förbi löper. I stora Elfwen, 2 mil norr om Jockmökk, är et dylikt något längre up, wid et ställe, som Lapparne kalla Njämmel-saskem, Haresprånget, emedan samma Elf där så hopträngdes emellan å båda sidor framskjutande bergsklippor, at en Hare skal kunna hoppa öfwer ifrån ena til andra sidan. *Öhrl*
4. Af 3:dje Fögderiets Fiske-taxa, är Luleå Sockns 12 Tr. 8 Lissp. Därpå Crono-fisket wid Laxholmen 6 Tr. som är Staden donerad, enl. Kongl. Res. den 12 Julii 1621, och 27 Sept. 1675, samt Kongl. Cam. Coll. Resolut. 1680. På södra sidan af Elfwen wid Laxholmen är så kallade Herre-Fru-ochFrälsefisket, som framlidne Præsid. I Swea Hof-Rätt Arvid Ifwarson fordom innehaft, under Frälsemanna Rätt, men sedermera försåldt til framl. Borgmäst. E. Orre i Luleå för 2100 Dal. K:mt, enligt Salu- och Köpebref af den 6 Nov. 1679. Bemålte Borgmäst. Sone-Dotters Man, Rådman Hans Forbus i Luleå, tillika med dess aflidne Swågers Lectorn i Hernösand Jacob Orres 3 Söner egde 1750 Fisket, som ännu innehafwes af Ingenieuren och Medelleuren Olof Orre i Stockholm. *Öhrl*
5. Ah Holmarne i Luleå Elfs Wattuled wid Skjærgården och utloppet, äro Sandön, Brändön och Hertsön (denne ej långt ifrån Staden) bebodde. Swartlåby led stor skada af Elfvens öfwerflödande 1787, som då gick långt på wäggarne af Bonings-rummen, hwilka låge nära Elfwen. Ib. Pag. 150 Intressent i Hedenfors Sågwerk med Camererarn Ekman är Roselius i Stockholm, som

Smärre Wattuleder äro Bodån Swartlå- Kus-Sedwast- Ljus- Ale- Afwa och Broby- Åar, med.fl. I Ljusån wid Nybygget Westermark är en Mjöl-Qwarn, som betjenar hela Upfjärdingen. Ned i Socknen, har Lands-Fiscalen Ottonius för 3 år sedan bygt Hjul-qwarn med 2 par stenar.⁶ Utom de nämnde Grofbladiga Sågar är nyligen Hedensfors Finbladiga Såg anlagd wid Hedensbyn af et Bolag.⁷ Pärl-

pag 151

musslor finnas här icke. Swanar komma hit om wåren, men mindre än förut.

Af Insjöar i Socknen nämnas såsom större: Soullaurträsk på Lappmarks gränsen med några och 20 holmar, Forsnäs- Åkerholms- Ahl- Bjurs-Buddby- Swartbjörs- Swartby- och Deger-Träsk, samt Hällswattnet Persö och Smedsby fjärden, med.fl. hwarest de närmast boende idka wanligt fiske, dock sällan til afsalu. I Ahlträsket allenast fångas Gös.

Skärgården för denna Sockn, då längden tages ifrån Trundafwan i Piteå till Råneå skilnad $\frac{1}{2}$ mil ifrån Gussön, gör efter holmar och skär mot 12 mil med dess krökning. Här nämnas Germunds-Sandö- och Junkö-Hafs-fjärdar.⁸ Utom flere större och mindre Öar, som icke ännu funnits tjenlige til upodling⁹ äro här flere bebodde, nämligen: Hertsön med 7 åboer, Sandön 2 - Junkön 2 - Stor-Brändön 2 - Långön 1 - Hindersön 4 och Brändöby med 12 Åboer.¹⁰ Strömings-fiske idka här

bestyr om driften. P. 153 nya Ersnäs bron af sten, waracktigt bygd, måste wara wida mer än 900 aln. och mycket längre än Skellefteå bron. *Öhrl.*

6. Om denne Qwarn-byggnad ses Stockholms Posten 1788 N.74.
7. Borgmäst. Bergström och Interess. i Luleå woro först til hälften egare däraf, och Lundinsske Creditorerne til det öfriga. Cammer. Pet. j. Ekman har 1785 samma inlöst, (se p. 133.) och sedan upbyggt Såg-werket i Hedensfors, sida om Luleå Elf, på $\frac{1}{2}$ mil nära segelfarten.
8. Skären räknas ifrån Trundafwan til Ahle-hamn $\frac{3}{4}$ mil; vidare til Börskär $\frac{3}{4}$ - Rökallen 2 - Södra Espen 1 - Kluntarna 1 - Småskär $\frac{3}{4}$ - Udden 1 - Hindersön 1 - Brändö 2 - Gussön 1 och sist därifrån til Råneå $\frac{1}{2}$ tilhopa 11 $\frac{3}{4}$ mil, som efter wikarne gör mäst dubbel längd emot Landsvägen.
9. Sådane äro Manön, Kunäsön, Germundsön, Båtsön, m.fl.
10. Uti Peder Djekens Dom-bref på Brändön af år 1409 p. 145 säges, at samma Ö af ålder och ifrån Hedendomen, Präst efter Präst, legat under Kyrkobolet.

någre Sockneboer jämte Stadens fiskerskap, men kunna icke stort däraf föryttra.

pag 152

Fiskelägen äro flere: Uddskär, Haraskär, och Brändö ligga så nära tilsammans, at de utgöra et Hamn-lag; där blef Capell upbygdt 1774. Wid Småskär är också Capell genom friwillige samman-skott bygdt på 1720 talet. Kluntarne och Norra Elfwen besökas endast af någre Fiskare, men Rökallen är både Stadsboernes och Allmogens Fiske-läge. Wid ingendera af dessa är god Skeps-hamn. Wanlig Sjö-Fogel skjutes här, och idkas något Skälfånge.

Wattu-minsknings Bewis gifwas här på många ställen, särdeles efter gamla strander på hedar och ryggar, hwarets träffas en myckenhet stenar, som genom wattnets fordna sqwalpning blifwit dels släta dels runda. En sådan rygg ses emellan Kyrkan och Gäddwik på heden, som ligger 15 famnar öfwer nu warande wattubryn, där man efter äldre tidens wattu-högd, för hwart manna minne finner, huru den ena sträckan sänkt sig efter den andra. På lågländte ställen närmare Hafssidan märkas upgrundningar, som enligt de gamlas berättelse i äldre tider stådt under wattn. Wid gamla Stads-wiken wittna äfwen Köpmans hällan och Skutön om fordna farwattn, ty ehuru Handels Fartyg förr gådt dit up, kan nu med möda en Båt där komma fram. Hamnen Pyrte eller Pyrtö i Luleå, som nämnes i 1374 års ransakning, (Peringskölds Mon. Upl. p.3) påstås där warit belägen. I Björsby-sundet har ock warit Seglation; Ekplankor efter Fartyg, som där blifwit nyttjade, och andre lemningar af dylikt finnas som oftast i negden. Wid Ersnäs är en lång

pag 153

Bro öfwer en måse,¹¹ där nu allenast et mindre wattudrag framlöper, men synes tyligt, at det i förra tider warit bredare, då segel-led där gådt up til Aleby. Emellan Gamel-staden och Persön, samt på flera ställen ses dylika bewis efter utfallne och igenwallade siö-wikar. Däremot träffas wid Haradsby $\frac{1}{4}$ mil från stora Elfwen et ställe, som för

11. Wid min framresa 1758, innehölt denna Bro 1430 aln i längd på 95 Brokar, och war den längsta i orten. Sedan är den flyttad, och 1780 bygd af sten ifrån Ersnäs Gäst-gifwaregård till Antnäs skäret, öfwer en utfallen Hafs-fjärd, hwarigenom wägen blifwit $\frac{1}{4}$ mil kårtare, bron allenast 900 aln, lång, och ej så kostsam at underhålla som förut.

100 år sedan sänkt sig til likhet af en myra, men förut warit swedjeland, och någon tid brukadt til äng; en del däraf, Målbäcks Rödning kallad, som någon tid stådt under wattn, skall sedan gifwit sig up, och när torra Somrar infalla, nu wara et godt ängsland.¹²

Mineral-Källor finnas ock här på några ställen: 1/8 mil norr om Kyrkan är en sådan redan nyttjad 1708 af Prosten Unæus, sedan godkänd af Archiat. v. Linné, och ännu årligen i bruk.¹³ Wid Geddwik, och Laxeden på en Ö i Elfwen träffas dylika anledningar.

Berg äro några höga wid Sjösidan, men

pag 154

ökas up i Socknen både til antal och storlek, särdeles emot Lappmarken: Mineralier hafwa och här blifwit eftersökte. I Hafträskberget 10 mil från Kyrkan och 2 mil åfwan om Harads, skall Silfwer malm blifwit bruten för 30 år sedan, men icke lönande. Wid Fageråsen och Bjässmora klätten har funnits Järn-malm, likaså i Sunderby-Korftjärns- Risbergs- Änges- och Mark-berget. På Swartöberget nära Staden har stådt wårdkase. Snöberget 4½ mil up i Socknen är märkligt af en stor granskog, som där på funnits. Wid Haradsbyn träffas en särdeles hwit lera, som är hård, och utan bränning kan nyttjas för Tegel til murning.

Tillägningar: (Malm-anledningar)¹⁴ *pag 310*

Märkelige Händelser kunna åtskillige anföras. I äldre tider skall, efter berättelse, et Slag stådt wid Sedwast byn på Byön i Elfwen, emellan ortens äldsta inbyggare och Ryssarne.¹⁵ 1716 hafwa samma Fiender härjat på flera ställen i denna Skärgård, men 1721 icke hunnit hit at plundra. (Se p. 70.) 1440 skall Pesten bårtryckt mycket Folk i Socknen.¹⁶ Ibland hafwa många

dödt i Rödsot och koppor. Orten är eljest sund och hälsosam, så at flere hinna til hög

pag 155

ålder; har ock länge warit befriad ifrån allmänt gångbare ödande farsoter.¹⁷ Flere misswäxt- och andre swåra år i sednare tider äro dock antecknade.¹⁸ Jordskalf höras här äfwen, och kändes 1788 den 26 Octob. så stark skakning, at fönstren dallrade.¹⁹ Kongl. Personers resor omtalas också.²⁰

Några Ålderdoms Minnen förekomma jämwäl här. Wid Reformationens tiden skall här warit et Canonicat, som sedan indrogs: en del egor bibehöllos då under Prästbolet, de öfrige skulle läggas til en Kungs-gård, som då warit tilämnad, men icke blifwit anlagd, utan trackten i

pag 156

stället donerad til Staden.²¹ På Heden 4 mil från

1 penning af person til Upsala Dom-Kyrko-byggnad, för det Socknen på St. Erics förbön blifwit befriad från Pestilencen, som började 1440. Samma afgift anslogs efter Reformationen til Gefle Schola. Se v. Dalins Sw. Rik. Hist. 2 Del. p. 691.

17. Boskaps-siuka yppades 1762, som sades härröra af förgiftade luder, men blef snart förekommen. (Inrik. Tidn. 1763 N. 95.)

18. Utom de p. 100 för Skellefteå nämnde swåra år, som ock här warit känbare, berättas, at 1785 förderfwades all grödan af hagel för 17 åboer i Skatamarksbyn. (Patr. Sällst. Handl. p. 194.) Köld och nattfroster i Augusti göra ofta skada. 1769 hade Luleå och flere Socknar swår misswäxt: all Säden blef då skämd af frost, och hö fördärfwadt af wäta, äfwen som Lax- och andra fisken då warit mindre än wanligt. I sednare år har här warit swag wäxt: 1780, 82, 83, 84 och 87; men 1785 och 1788 blef god skörd. Fisket har warit klent 1783, 85 och 1787.

19. Utom åtskillige sådana i Westerbotten förut anmärkte (p. 63, 72 och 114) kändes här ock en stark skakning 1750 den 30 Octob. och 1757 i Dec.

20. Konung Carl XI spisade här hos Prosten Esaias Gran på resan till Torneå 1694 den 13 Junii, och besåg Kyrkan; wid återkomsten togs nattläger i Prostgården den 16 Junii, då Konungen följande dagen innan afresan biwistade Gudstjensten. Konung Adolph Fredric spisade också här wid framresan den 28 Julii 1752.

21. Efter gammal sägen skulle detta skedt då Konung Gustaf I rest härigenom, och sedt Canonicatets stora egor; men, som p. 62 nämnes, intet bewis finnes, at han warit i orten, måste denne berättelse wara blandad med sednare händelser. Författningen om egornas donation til Birkarlarna wid Stadens anläggning bör föras til Kon. Gustaf Adolphs tid, som 1621 den 12 Julii wid Elfsnabben utgaf Privilegier för Staden Luleå, och flere

12. Uti Hjärnes Flock. p 291 nämnes denna händelse af Insp. Sal. Stigman, såsom inträffad på 1680 talet, och säges, at Hölador där warit bygde, som sedan stådt 2 famnar ned i wattnet. Stället kallas nu Norr i Rödningen.

13. Denne Brun feck öfwerbyggnad i Prosten Langs tid på 1760 talet, och nämnes i Bruns Besk. p. 45.

14. Myr-malm finnes på flere ställen i Socknen. *Öhrl.*

15. Där om nämnes i Hackzells Diff. de Lula p. 18, och Högströms Lappmarks Beskr. p. 61. Jämf. v. Dalins Sw. Rik. Hist. 2 Del. p. 409.

16. Bewis däraf ses i Peringschölds Mon. Uller. p. 54. hwarest läses Luleboers förbindelse 1445, at gifwa årlig

Kyrkan, skall Lapp-Marknad först blifwit hållen i Birkarla-tiden, och en stuga då warit bygd, däruti Lapparne i början fådt Gudstjenst af en medföljande Präst, som där tillika döpt barn och wigt Brud-folk. Sedan skall Marknaden en tid hållits i Harads byn, 4 mil längre bårt, innan den blef flyttad til Lappmarken. På Geddwiks heden kallas en stenig kulle Trollhögen, om hwilken de gamlae haft många berättelser; någre påstå, at där fordom warit begravnings-plats, ehuru den öpning, som nu finnes i branten däraf, snarast kunde få namn af en Warg-grop. Om fordna betydande Män och mächtige Birkarlar i orten äro flere gamla traditioner, som alt styrker sägen, at Luleå warit i äldsta tider, både til storlek, inbyggare och förmögenhet den mäst rycktba-

pag 157

ra Sockn.²² I äldre tider firades Pers-messdagen mycket högtidligt til St. Pehrs åminnelse, såsom Kyrkans Patron. Kråke Slägten skall af ålder här innehaft en ständig Frälse-jord i Sunderbyn, den enda af sådan beskaffenhet i orten.

Tillägningar: (frälse-egor)²³ *Pag 310*

Hushållning och Lefnads-sätt skiljer icke från andre Sockneboers. Lika beröm för höfligt bemötande emot resande tilhör ock denne Allmoge. Sämja, redlighet och förtroende gör dem äfwen heder. Något undersamme, nyfikne och inbundne synas de dock wara.²⁴ Yppighet och

gångar rest genom Westerbotten. At den nämde Konungs Dom, dat. Luleå St. Pers dag 1491 af Riks - Förest. Sten Sture Den Äldre, bestyrkes hwad p. 62 säges om dess besök. Domen är tillika med honom undertecknad af Greger Matson i Tyresiö, Riddare och Lagman i Upland; Iwar Gren, Riddare, och Knut Eskilsson, Wäpnare, då på resan stadde, i Luleå Prästgård. Luleå Kungsgård nämnes i Hackzells Diff. p 23; mera därom i orten är icke nu bekant. I Sunderbyn kallas dock et boställe Lule-gård.

22. Åtskilligt anföres i Hackzells Differt. af gamla berättelser om det fordna Herre- och Fru- fisket i Elfwen, om Lule-herrar, samt en mycket förmögen Birkarl Paul. m.m. Wid slutet nämnas ock någre namnkunnige män ifrån denna Sockn.

23. Någon Kråke-Slägtens Frälse Egendom i Sunderbyn gifwes dock icke nu för tiden. *Öhrl.*

24. Wid min framresa 1758, war någon Upbörds-stämma och stor samling af Bönder på Luleå Gästgifwaregård: Allmogen flockades då omkring wagnen, och framstälte många frågor om Pomerska Kriget och mera; blef dock efter önskan snart befriad ifrån deras spörsmål, sedan närwarande Crono-Befallningsman kom och gjorde slut därpå.

Öfwerflöd har i wist afseende minskat, men i några delar ökat, mot förra tider. Så kostsamma eller stora Bröllop eller Begrafningar hållas icke som förr. Däremot har nyttjande af Brännwin blifwit mera allmänt, och på sina ställen öfwerdrifwit. Kläd-drägten har äfwenså mycket stigit emot förra tiders bruk. Karlarne hafwa mäst grå och blå Rockar, röda Filtmössor och Kängor om Som-maren, men Winter-tiden Pälisar med färgadt Wallmars öfwerdrag, ludna mössor med kostsamma bräm, och Lapp-skor. Qwinfol-

pag 158

ken bruka hwardags kläder af hemwäfnad, men til Helgedags Tröjor och Kortlar af Satin, Flanell och andre Fabriqves-tyg; granna Mössor och Halsdukar öka prydnaden; här ses dock någon mera förändring bland de yngre, som gärna wilja bära granlåt. Sedan nya Klädedrägten antogs, hafwa stor del bland Allmogen därefter låtit göra sig kläder. I allmänhet äro Sockneboerne wälmående, såsom sjelf-egande Skatte-Bönder. Deras Byggnader äro öfwer alt lika, (p. 115) med höga och ljusa rum, som både innan och utan wittna om snygghet och ordentlighet. Bonings-husen bestå merändels af Hwardags-stuga, Kök, Gäst-rum och Förstuga; dess utom är Brygghus och liten Kammare, jämte nödiga uthus och ansenlig Ladugård. Halmtak brukas icke, utan täckes alt med Näfwer, Trol och Takwed, eller unga mäst oklufna trän, hwaraf 4 til 600 åtgå til tak på en wanlig Bondstuga; när man wet at sådant Tak inom 20 år måste förnyas, och at många Hemmans-brukare hafwa 20 til 30 eller flere hölador på sine Ängar, samt Kyrk-hus och bebygda Fäbodas at underhålla, ses nog huru skogen därigenom tillites, äfwen som til egornas stängsel mycket åtgår, emedan Stenmurar sällan brukas; likaså den nämde Furu-tägt, (pag 37) Skeppswirks-huggning i sednare år och nya Sågwerk, med ökad Tjäru-bränning, har nog minskat skogen ned i Socknen; större Trän blifwa där sällsynte wid vägen. Spisordningen är mäst lika ibland Allmogen med Sofwel af ströming, fisk och jordfruckter, jämte Mjölck och något Köttwaror. Af Smör och Ost samkas på flästa ställen til salu,

pag 159

så at minst däraf förtäres. Ärtter brukas litet. Merändels indelas måltiderna här efter årstid och syslor, såsom i Ångermanland (Saml. pag. 374.) Språket blifwer alt mer otydligt, och Vocaleene mycket förbytte i Diphtonger. Ju längre norr man

kommer, ju större skilnad märkes; ty då i den ena byn säges ståin, höjä och råjde, säges i den andra stain, hoit och rajde o.s.w. Hwar Sockn har dock mäst sin egen dialect. Utom tjenstgörande Officerare, med någre som tagit afsked, samt de af Lands-Statens, som här hafwa hemwist, jämte Prästerskapet, äro inga andre Stånds-personer.

Tillägningar: (Sten-gårdsgårdar)²⁵ *Pag 310*

Landswägen går ock jämte siösidan genom denna Sockn, på sina ställen öfwerwäxt af gräs-wall, dock wissa trackter med lös sand och mo. Emellan gammel- och nya Staden, där mäst köres, är vägen för resande beswärlig af djup sand. I sednare år äro dock vägarne här mycket förbättrade, dels med påförd lera, dels med aflopps-diken. Wintertiden hållas vägarne öpne med Snöplogar, hwarmed är god ordning, lika som wid denna och andra Socknars breda Färjeställen skyndsamma anstalter äro til resandes öfwerfart på Färjor, hwarest Hästarne alltid frånsännas, och Wagnen med särdeles handgrip drages därpå. I mörker och blåswäder samt wid islossningen äro desse pass beswärlige, då resande där ibland måste dröja hela dygnet. Flott-broar skulle här så wäl som i Dalarne kunna inrättas til förmon, utan att hindra Seglation. Vägen härifrån til Lappmarken är Sommartiden föga bättre än en Fä-stig jämte Elfwen; man kommer där ej fram med Häst annorlunda, än at låta den på

pag 160

sina ställen simma öfwer, emedan samma stig går skifteswis på norra och södra sidan om wattuleden.²⁶ På skogarna förekomma platser efter fordna egor eller Ödes-hemman. Måsar, myror och kärr träffas på wissa trackter, ofta hela milen långa. Någre däraf äro bördige, och hafwa oinstängde slottrar, där man ser en myckenhet Hö-lador; andre stå aldeles onyttige, hwarest enbart växer Fjäll-björk, som här kallas Nypris. (Betula Nana Fl. 869.) Några Krydd-täppor finnas

25. Wid Sundoms Byn Nordw. I Socknen, äro i sednare år stensmurar anlagde, äfwen hafwa Fähus-byggnader af sten blifwit upförde i Ahlwik och andra byar.

26. Wid de jämte Elfwen belägne byar är skjuts-ombyte för Lappmarks resande i Sewastbyn, Heden, Bredåker, Swartlå och Harads samt sist wid Storsand 11 mil ifrån Luleå Kyrka, sedan til Nybygget Wollerim och Jockmocks Kyrka, som gör 6 mil: tillsammans 17 mil. På det wanliga sättet at ro genom forsarne, och på sina ställen gå öfwer land, har man Båtfart up til Qwickjock, som ligger ungefär 30 mil ifrån Luleå Stad.

ock här hos Stånds-Personer, hwarest mindre ömtålige Trägårds-wäxter trifwas; men Fruck-Trän hafwa icke kommit fort i denna Sockn. Utom wanlige Jord-fruckter af Rowor, Rötter och Potatoes fås här Hampa och Humle, men icke Lin. Åkerbär är ibland ortens allmänna växter, dock icke lika ymnigt alla år, emedan både för stark torka, och kulen samt wåt wäderlek hindra deras mognad.²⁷ Fjällmöss eller Lämlar (Lemus Faun. 29) wisa sig under tiden här i landet, då de komma tågande i stora flockar ifrån Fjäll-sidan, och upfräta alt hwad grönt är, i den räta linie hwarefter de fortsätta sin gång.²⁸

Tillägningar: (Landswägen)²⁹ *Pag 310*

27. Desse Bär sägas ej trifwas utan plantering nedan om 61 Latid. -graden, ehuru de i Norrland wara både i skogsmark och på slätter.

28. Se därom Kongl. Wet. Acad. H. 1740 p. 320. Dal. Resan p. 260, och Stockh. Posten 1785 N. 182.

29. Vägen öfwer Gäddwicks-heden til Gamle-staden är i synnerhet beswärlig af lös djup sand, men har dock i sednare år genom påförning af lera och grus blifwit ansenligt förbättrad. *Öhrl.*

Medlemmar i förskingringen

och då speciellt i Stockholm. Nu får även ni en chans att bidra med ideellt arbete i föreningen. Ni är välkomna att komma och hjälpa till vid vår monter under Riksstämman. Anmäl ert intresse till någon i styrelsen.

EFTERLYSNING !

Researrangör

Styrelsen föreslår att föreningen gör en medlemsresa i höst. Vart och hur det ska gå till, vill vi att några medlemmar, som tycker om att arrangera, tar hand om att ta fram förslag till. Vi uppmanar dig som känner dig manad att senast i samband med nästa medlemsmöte (den 23 maj) anmäla dig till någon i styrelsen.

Korsordsvinnare och korsordslösningar

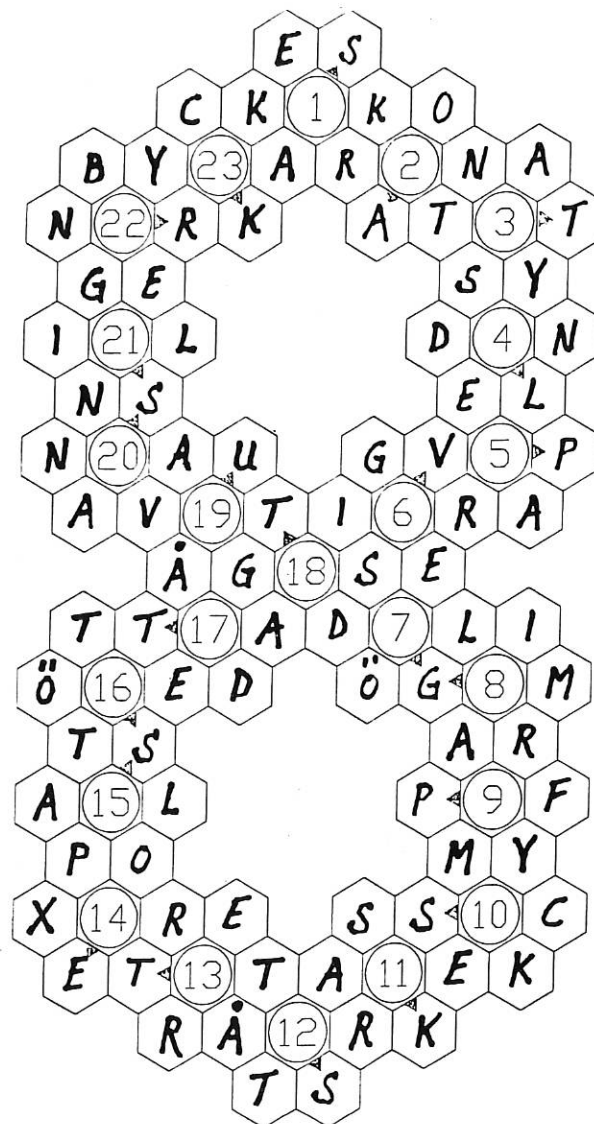
I Boden-ANAN nr 4/2005 bifogades två korsord, ett "vanligt" som konstruerats av Gunnar Glaas och ett "bikupe" vars konstruktör var Kjell Andersson. Tolv respektive elva lösningar insändes till Inger Enberg som rättade alla. Vi i redaktionen framför föreningens varma tack för insatserna.

Vid årsmötet drogs vinnarna av korsordslösningarna. De blev för det "vanliga" korsordet: Gurli Lönnebjerg, Helsingborg (1 penninglott), Rune Isakson, Vallentuna (1 trisslott) och Svante Näslund, Södra Svartbyn (1 trisslott).

För "bikupan": Gudrun Adolfsson, Trångfors (1 penninglott), Svante Näslund, Södra Svartbyn (1 trisslott) och Gurli Lönnebjerg, Helsingborg (1 trisslott).

Nedan och här intill finns de rätta lösningarna av korsorden.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1	P	A	L	I	N	D	R	O	M	E	R
2	R	A	U	K		E	I	R	E	N	E
3	O	R	D	O	N	N	A	N	S		P
4	B	O	O	N	E		R	A	S	P	E
5	A	N	M	O	D	A		M	A	S	T
6	N		A	L	E		V	E	U	V	E
7	D	Y	N	O	R		I	N	R		R
8		S	E	G	L	A		T	E		V
9	A	T	R	I	U	M		E		A	A
10	M	E			L			R	A	S	P
11	B	R	A	X	E	N	F	I	S	K	E
12	U	T	P	L	Ä	N	I	N	G	E	N
13	L		O				J		A	T	
14	T	E	R	R	O	R	I	S	M	E	N

Långt och innehållsrikt årsmöte

Årsmötesförhandlingarna leddes snabbt och effektivt av näringslivschefen Per Ulf Sandström. Stina Elming skötte som vanligt dokumentationen. Styrelseordföranden lovade att avtacka Arnold Lagerfjärd, som lämnade styrelsen efter sju år, vid annat tillfälle eftersom han inte var närvarande. Ny i styrelsen blev Jim Karlsson. Övriga funktionärer vars mandatperiod var över, omvaldes.

Representanter att företräda föreningen vid årets riksstämma i Stockholm den 12 augusti valdes. De blev från styrelsen Berthill Munkestam och från övriga medlemmar Carl-Lennart Persson. Till att arbeta i en monter för föreningen vid stämman utsågs Laila Munkestam och Anna-Maria Persson. Reserver blev

Jim Karlsson och Ewa Sandberg.

Vinnare av besökslotteriet blev Roland Hollström.

Efter de sedvanliga förhandlingarna berättade Per Ulf Sandström, och visade diabilder, om det nya försvarsmuséet som kommer att invigas på nationaldagen i år på f.d. A8-området.

Eilert Gezelius visade vykort från Boden och berättade både om motiven och om mödorna att införskaffa vykortet. Han har mer än 2'500 olika motiv och trodde att det fanns ytterligare ett tusental.

Båda föredragen fascinerade de 35 mötesdeltagarna så att de flesta satt kvar de fyra timmar mötet tog. (De som lämnade hade andra skäl att gå.)

SVERIGES RIKES LAG

Gillad och antagen på Riksdagen Åhr 1734

(med tillägg av författningar som kommit ut från trycket före den 1 januari 1984)

Missgierning Balk

XVI. Cap.

Om barnamord.

1§ Kona, som af oloflig beblandelse varder hafvande, och thet ej uppenbarar förr födslen, söker enslighet vid födslen, och thereafter lägger fostret å lön; hon skal halshuggas och i båle brännas, ehvad hon föregifver fostret vara dödt födt, eller ej fullgångit. Varder thet genast framskaffadt, och pröfves thet ej fullgångit vara, eller finnes ej något våldsamt tekn ther å; tå straffes modren med ris, fängelse, eller arbete: plichte ock thertil för lägersmålet.

2§ Nu hafver sådan kona haft missfödsel, som af vådeligt fall, eller annor händelse timad är, och hafver hon ej lagdt fostret å lön, utan thet genast uppenbaradt, och gitter visa orsak till missfödslen; plichte tå för lägersmålet allena.

3§ Förgiör, eller fördrifver, kona sitt foster; miste lifvet. Samma lag om then, som thertil råder och hielper.

4§ Hafver någor sökt at fördrifva fostret, äntå at ingen verkan ther å fölgde; böte hundrade daler, eller plichte med kroppen.

5§ Vråker kona sitt foster ut å mark, eller gato, så at thet af hunger, kiöld, eller annor händelse dör; hafve förverkadt lifvet. Varder fostret med lif uptagit, men lider theraf til sin helso; straffes kona med ris. Får thet ej skada theraf; plichte hon åntå med fängelse på viss tid, efter omständigheterna

En skyldig ana

Första gången undertecknad var ute på nättidningen Rötter, blev jag intresserad av rubriken "Avrättade". Klickade på den och lotsades sedan till Antnäs, där jag har mina rötter i rakt nedstigande led på min farfars sida. Jag tyckte mig känna igen namnen och slog upp min forskarpärm — javisst det var mina anor.

Min ff ff ff bonden Olof Olofsson f 1692 eller 1691 gifte sig med Brita Hansdotter f 1692 eller 1691, vigsel-datum har jag inte hittat. De bodde på gården Antnäs nr 8 och fick många barn varav ett var dottern Maria Olofsdotter, f 1724-09-12. Hon blev lägrad av korporalen Orre och födde ett pigebarn som hon mördade 1794-03-05 och som begravdes 1749-04-22.

I dödboken står att Maria Olofsdotter halshöggs och brändes på bål 1750-05-28 tillsammans med modern Brita Hansdotter som också halshöggs och brändes.

Man får väl anta att modern hade med det hela att göra.

Det är även idag straffbart att döda, men med dagens mått mätt var dåtidens straff mycket hårda. Så många frågor man ställer sig: vem var bödel? var låg galgbacken? hur blev den övriga familjen behandlad i byn efter detta? Etc.

Frågor som man troligen inte får svar på.

Barbro Forsberg
Medlem nr 595

— * —

Lagtexten ovan visar vad som gällde vid tidpunkten för "pigebarnets" födelse.

— * —

I antavlan, på motstående sida, för Barbros farfars farfar Olof Abraham Hansson kan man hitta den halshuggna och brända Brita Hansdotter.

Antavla för Olof Abraham Hansson (1816 – 1891) Antnäs

	32	Olof Hansson f.1758-11-25 Antnäs Lule lfs (BD) d.1826-02-13 Antnäs Lule lfs (BD) Bonde g.1793-12-08	64	Hans Ol(of)sson f.1734-12-09 Antnäs, Lule lfs (BD) d.1811-08-07 —g.1756-12-07 Anna Olsdotter f.1731-05-25 Alvik, Lule lfs (BD) d.1828-02-14	128	Olof Ol(of)sson f.1692/1691 troligen Antnäs, Lul —g. BRITA HANSDOTTER f.1692/1691	256 257
Hans Olofsson f.1794-10-07 Antnäs Lule lfs (BD) d.1868-04-30 Antnäs Lule lfs (BD) Bonde				129	Olof Andersson Vahlberg f.1687/1692 —g.1720-03-12 Anna Jacobs/Nilsdotter f.1685/1686	258 259	
g.		Margreta Johansdotter f.1761/1765 Måttsund Lule lfs (BD) d.1795-12-08 Antnäs Lule lfs (BD)	65	Johan Hansson f.1730-09-18 Måttsund, Lule lfs (BD) d.1792-07-08 —g.1760-12-16 Anna Arendtsdotter f.1733-11-03 Måttsund, Lule lfs (BD) d.1819-11-06	130	Hans Johansson f.1699 —g.1726-01-16 Marget Christophersdotte f.1706	260 261
Olof Abraham Hansson f.1816-09-19 Antnäs Lule lfs (BD) d.1891-01-03 Antnäs Lule lfs (BD) Bonde	16			131	Arendt Johansson Kiempe f.1702-11-25 Måttsund, Lule lfs (BD) —g.1728-12-10 Brita Pehrdsdotter f.1700-12-09 Måttsund, Lule lfs (BD)	262 263	
		Abram Pehrsson Brännm f.1748-08-08 Bränna Överkalix fs (BD) d.1831-06-21 Bränna Överkalix fs (BD) Klockare	66	Pehr Hansson Flink f.1700 d. —g.1730-10-25 Charin Abramsdotter f.1699-01-18 d.1783-04-11	132		264 265
Maria Elisabet Abramsd. Bränn f.1793-01-08 Bränna Överkalix fs (BD) d.1886-12-28 Alvik Lule lfs (BD)	33			133	Abram Pehrsson Järf f. —g. Cherstin Nilsdotter f. Bränna, Överkalix fs (BD)	266 267	
g.		Karin Olofsdotter f.1751-03-22 Bränna Överkalix fs (BD) d.1800-01-15 Bränna Överkalix fs (BD)	67	Olof Larsson Grabat f.1721-12-31 Vännäs, Överkalix fs (BD) d.1793-01-05 —g.1747-11-08 Lisbeta Larsdotter f.1720-09-02 Bränna, Överkalix fs (BD) d.1791-07-13	134	Lars Larsson f. Vännäs, Överkalix fs (BD)	268 269
				135	Lars Johansson f.	270 271	

Två lapska sägner

Svidnja

Sirkas-stammens sista nåid.

Svidnja var en stor trollkarl, som hade sin kåta i närheten av Kallok-lapparnas höstviste inte så långt från Laidaure, men på norra sidan om Njunjes-fjället. På södra sidan om samma fjäll bodde Ammur Länta. Han blev den första nybyggaren i Aktse vid den underbart sköna Laidauresjön, men ännu var han flyttlapp och hade en vanlig tygkåta. En dag blev Ammur hårt sjuk och trodde sig se sin för längesedan avlidna fader sitta på andra sidan kåtaelden på gästplatsen nära påssjon (heligplatsen). Han var förstas nu kommen för att hämta sonen ned till sig i dödingarnas rike under jorden.

Hustrun lät bud genast gå över fjället, och länge dröjde det inte, innan Svidnja också satt på äreplatsen i kåtan och jämte honom flera andra lappar närmare ingången, där veden låg. Långt in i sena natten ljöd trolltrumman, som Svidnja slog för att därmed söka driva bort sjukdomen. Men Ammur låg hela tiden i ångestsveit på sin renhuds bädd och kämpade med döden, och ingen, som satt därinne, trodde, att han mera skulle resa sig som levande ur det famntaget. Trumman dånade av renhornshammarens allt vildare slag, och till sist lågo de båda som döda, den sjuka på ena och spåmannen på den andra sidan om araens eld. Allt var länge dödyst i kåtan, men äntligen hörde de, som väntade i bävan, nåiden vid sitt uppvaknande joika om en bock, som skulle komma från havriket över vildfjällen, bärande en kanna brännvin och två marker norsk bladtobak.

Lång stund var det inte under den följande tiden, vare sig dag eller natt, som den trekantiga tygdörren låg på sin plats över kåtaöppningen. Människor kommo och gingo för att få se, om deras kunniga nåid ännu hade makt i sina ord till seger över de underjordiska. Och de, som på tredje dagens morgon sutto därinne, fingo till sin stora undran höra en get eller en bock mjäka utanför påssjon. Där stod också en vit bock, bärande på en kagge på ena sidan och ett knippe, som liknade tobak, på den andra, fastbundna i vanliga små bärträn på ryggen. Ur brännvinskaggen fyllde nåiden då och då en kukse (träkos), men han drack den aldrig alldeles tom, utan hällde återstoden i den sjuka. Av tobaken, som han skurit och torkat framför elden, rökte han själv och gav alla, som kommo in, att stoppa i pipa efter pipa. Bocken offerades, och Ammur var följande dag frisk.

Då en lapp sommaren efter var ned till havsstranden för att köpa tobak och annat, som blivit slut, berättade en bonde där, att föregående höst en bock kommit spårlöst bort för honom, och att han vid samma tid dessutom förlorat ett knippe om två marker tobak, som han kort förut köpt och ännu inte hunnit taga något av.

Då Gud och Djävulen tillsammans gästade i en lappby

Perkel (den onde guden) föreslog en gång Jubmel (den gode guden) att de skulle besöka en mycket rik lapp. Han sade, att han ämnade ställa så, att han själv skulle ha nöjsamt, men att Jubmel skulle få tråkigt under hela tiden. Perkel klädde sig i en fin kolt med tenn- och silversmycken på barmklädet, men Jubmel hade mera enkla kläder.

När de båda besökande trädde in i kåtan, bad lappen den fint utstyrda främlingen, som han trodde vara mycket rik och således en like, slå sig ned längst upp vid hans egen sida, men den andra, som han tog för en fattiglapp, brydde han sig inte alls om. Jubmel satte sig därför vid ingången bredvid en gammal gumma, som var ensam och mycket fattig och av nåd fick bo i kåtan. Lappen svor då och då. Perkel hade roligt däråt, men Jubmel tycktes det smärta. En stor gryta hängdes på järnlänken över eldstaden, och full var den av renkött. Lappen skummade som vanligt i en kukse (träskål) av flottet, som flöt ovanpå vattnet, och ställde den sedan ned på björkriset. Då kom en hund och nosade, såsom de brukar, för om möjligen få tag i en kött- eller benbit. Därvid råkade den med nosen stöta omkull skålen, och allt det goda flottet rann ut. Då började lappen att slå hunden och svära alldeles förfärligt. Perkel slog sig med båda händerna på knäna och skrattade så, att hela hans kropp skakade, men Jubmel led svåra kval av att höra lappens syndfullhet. När köttet äntligen var kokt, åto lappen och Perkel med god aptit av det feta köttet, men Jubmel fick sitta och se på. Den fattiga gumman lät honom dock få smaka några skivor av sitt magra torkade benkött, och med gott hjärta gav hon av det lilla hon hade. Perkel fick sedan ligga natten vid den rika lappens sida på hans mjuka, tjockhåriga renhudar. Gumman, som tyckte, att det var synd om den fattiga främlingen, sade, att Jubmel kunde få plats i hennes bädd, fastän denna inte var så god och varm.

När gumman vaknade följande morgon, satt hon länge och gned sina rinnande ögon för att bli riktigt vaken, då hon trodde, att hon ännu var i sömn och drömde. Ty vad hon nu såg, föreföll henne så märkvärdigt, att det inte kunde vara en verklighet. Främlingarna voro borta, och med dem hade även lappen och hela den del av kåtan, där han och Perkel legat, försvunnit. I stället växte på den platsen redan höga björkar. Sedan fann hon, att lappens stora renhjord och alla hans rikedomar i kläder, dyrbarheter och penningar voro som bortblåsta. Men hennes egna lockpulkor hade fyllts av feta renostar, fina kläder och andra kostbara saker. Många renar och annan egendom ägde hon nu och var inte längre bara en fattig lappgumma.

David Törnqvist

ur "Norrbotten 1919" utg. av Norrbottens museiförening

SNIPP, SNAPP, SNORUM, HEJ, BASALORUM

av Göte Ingelman

Den här ramsan påstås vara en gammal dansk barnramsa, som i generationer varit på många svenskars läppar. Däremot känner säkert inte alla till, att ramsan gett namn åt några delvis ännu bevarade boplatser och gårdar inom Myrheden och Jörn i Västerbottens inland.

Enligt bekräftade uppgifter, blev alla fem platserna krononybyggen. Länsstyrelsens tillstånd att bryta mark till nybyggena är daterat den 16 februari 1836. Något år tidigare hade man börjat bryta järnmalm i Näsberget intill Byske älv uppströms Myrheden. Bolaget sökte och fick tillstånd för två masugnar, och behövde mera arbetskraft, men området hade få bosättare på lämpligt gångavstånd. Gruvbolaget, som i handlingarna beskriver sej som "Intressenterne uti Näsbergs Jernmalms anledning" sökte då tillstånd för några nybyggen, för att få folk att bosätta sej i grannskapet och säkerställa det ökade behovet av arbetskraft.

Gruvdriften blev emellertid inte så långvarig som man hade räknat med. År 1840 fanns 7 familjer antecknade vid "Näsbergs grufva", förutom några ungarlar. I kyrkböckerna står inte om de kom från bolagets nybyggen eller var inhysingar hos övriga familjer. Tio år senare, 1850, var endast en familj antecknad vid gruvan.

Nybyggena såldes så småningom till brukarna, eller till andra privatpersoner. För att få anlägga ett nybygge på en kronoallmanning, som det här var fråga om, måste man företa syneförrättning för att få ett godkännande av området och den nya boplatzen. Kronolänsman Olof Bjuhr från Norsjö och två nämndemän, jämte två bolagsmän, Carl Olof Furtenbach och Eric Lundström, ordnade den saken i det väglösa landet. I syneproto kollen står inte vem av männen som gav namnförslag på avstyckningarna, men någon av dem kände troligen till den danska barnramsan och ansåg enligt hörsägen, att om det fanns så "tokuta" människor, att dom ville bosätta sej så långt från all annan bebyggelse, då skulle dom också få "tokuta", eller lite roliga namn på sina boställen.

Snorum

ligger på södra sidan om Byske älv, sydväst om Myrheden. En "norrländsk bit" därifrån ligger utgrävningsfältet Garaselet. *Snorum* ligger bokstavligen vid världs ände, och kommer man väl dit, måste man sno om - *Snorum*? Stället har inte varit bebott sedan 1930-40 talet, då *Snorums-Kalle* bodde där, och naturen har nu återtagit dom gamla åkerlapparna. Så

rasade bagarstugan på gården. Vägskylden är numera borta, och endast en riktig stigfinnare kan ta sej dit och hitta husgrunderna.

Basalorum

kan man fortfarande komma till ganska lätt tack vare en skogsbilväg. Det bostället ligger 2½ km norr om byn *Hej*, men det står också öde och överlåtet åt naturen med vitmossa och kråkbärsris på gårdstunet. Det finns anteckningar i kyrkböckerna som visar, att *Basalorum* blev öde redan i slutet på 1850-talet, då den första inbyggarfamiljen flyttade till Norge. I närheten av platsen där den gamla husgrunden legat, står idag en jaktstuga, och till den kan man komma med bil. Enligt uppgift kommer intresserade ortsbor att sätta upp riktiga skyltar till *Basalorum*. Nu hittar man dit tack vare en enkel skylt fastspikad på en björkstam vid landsvägen förbi byn *Hej*.

Snipp och Snapp

är nära grannar. Dom nybyggena ligger ett par mil norr om Jörn, öster om Myrhedevägen. *Snipp* blev öde så sent som 1956. Hus och åkrar låg på sin tid vackert belägna högt uppe på Snippberget. Alla gårdar och bosättningar i ramsan, fick för frostens skull, den högsta möjliga placeringen i terrängen. Det sägs, att potatis och korn aldrig frös bort i *Snipp*, och om det en vinterdag var 20 grader kallt där uppe, var det ofelbart 35 grader nere i myrlandet kring Myrheden. Den timrade manbyggningen på *Snipp* revs ner, och övriga byggnader fick också skatta åt förgängelsen. Nu syns inte mycket av den tidigare öppna åkerjorden, som under 1920 - 30 talet, enligt uppgift, födde 8-10 kor och 3 hästar, och därtill 25 får och övriga småkreatur. Det berättas, att man under välmaktens dagar på 1920-talet kunde ge sej iväg till Myrheden med upp till 40 kg smör i mesbördan. Det berättas också, att den sista kvinna som bodde på *Snipp*, en hushållerska åt ägaren, inte gått ända ner till landsvägen en enda gång på 17 år. Den första gång hon gjorde det, om historien är sann, var ett måste, för då gällde det skärmbildsundersökning nere i Myrheden. Här kan man tala om att älska naturens stillhet i skog och mark.

I mitten på 1950-talet hölls auktion på hemmanet och lösöret på *Snipp*. En stor skara hugade spekulanter kom dit, och antikviteterna gick till höga missionsauktionspriser, men hemmanet däremot, med sina, enligt obekräftade uppgifter, minst 600 hektar skogsmark, klubbades bort för endast 9.500:-

Hej och Snapp

är dom två återstående i ramsan, och dom är fortfarande bebodda. *Snapp* är en prunkande trädgård inne i skogen. 1992 föddes den sjunde generationen i släkten Karlsson som då fortfarande ägde *Snapp*. Gårdshuset var vid mitt besök reparerade och i gott skick, och åkertegen närmast boningshusen i hävd. I slutet på 1990-talet då anteckningarna och besöken på ort och ställe gjordes för den här krönikan, stod *Snapp*, enligt sagesmännen, som sommarviste och vintersportort för den Karlssonska familjens medlemmar.

Hej slutligen,

är den enda av nybyggena som med tiden blev en verklig by. 1995 uppgavs byn bestå av c:a 10 personer i fem hushåll. Rödmalade hus med vita knutar står på ömse sidor om den allmänna landsvägen, och vid vägskylten går skogsvägen in mot *Basalorum*. En pensionerad piskställning står vid vägkanten som hållare för byns gemensamma postlåda och affischplank.

Botaniseringen i den gamla ramsan *Snipp*, *Snapp*, *Snorum*, *Hej*, *Basalorum*, är en följd av forskning, och några långa dagsbesök på dom olika platserna, samt nära släktskap med personer från närområdet. En underbar och omväxlande natur möter besökaren i dessa historiska marker, med luft mättad av myggsurr och barrskogsdoft.

Nya medlemmar

Vi hälsar följande nya medlemmar välkomna i föreningen

medl.nr.

Bernt Sundqvist	Torsgatan 5	961 33	Boden	0921 - 19 587	678
Torbjörn Henriksson	Baldersgatan 6	961 33	Boden	0921 - 52 582	679
Lilian Karlsson	Starrängsringen 47, 4 tr	115 50	Stockholm	08 - 664 56 61	680
Elisabet Gustafsson	Lassbyn 205	961 97	Gunnarsbyn	0924 - 210 38	681
Leif Vallin	Korpgatan 16	961 74	Boden	0921 - 15 221	682
Maj Britt Nilsson	Åkargränd 2	961 35	Boden	0921 - 13 568	683
Irene Gröhn	Drejarvägen 36	961 40	Södra Svartbyn	0921 - 14 691	684
Viola Sandin-Jonsson	Örtvägen 21	961 47	Sävast	0921 - 72 715	685
Rolf Strand	Sveavägen 9 B	961 45	Boden	0921 - 18 641	686
Ida Enberg	c/o Åberg, Anundsg 3	753 34	Uppsala	018 - 262 160	687
Lajla Munkestam	Rubinvägen 16	961 46	Heden	0921 - 65 445	688
Britt-Inger Åhl	Kanotvägen 11	961 51	Sävastön	0921 - 69 105	689
Norkalottbiblioteket Övertorneå	Box 18	957 21	Övertorneå	0927 - 72053/72054	690
Gunvor Pettersson	Skyttegatan 10	961 36	Boden	0921 - 13 188	691
Knut Pettersson	Skyttegatan 10	961 36	Boden	0921 - 13 188	692
Jerry Bergstrand	Flarken 6	961 91	Boden	0921 - 344 062	693

Adressändringar

Lena Lundgren	Lövlundsvägen 5	136 91	Haninge	08 - 500 214 15	348
Valfrid Jakobsson	Kvarngatan 13	961 64	Boden	0921 - 16 923	350
Karin Larsson	Hundsjö 8	961 91	Boden	0921 - 50 119	440
Sigrid Lundholm	Inigården 71, Sören	950 40	Töre	070 - 335 89 64	466

Besöksstatistik

Den 31 mars registrerade sig den 47'000:e besökaren i Råbäcksgården. Det var eleven Rasmus Thörlind-Lampa från Björknäsgymnasiet. Han förärdades två trisslotter som tyvärr inte gav någon vinst.

I hyllan

I förra numret av Boden-ANAN hade vi en antavla och en kort presentation av den Edefors-födde svensk-amerikanske skalden Arthur Landfors. I två av de böcker vi har i utlåningshyllorna finns längre artiklar om honom. De är "Svenskamerikanskt" och "Utvand-raren och Svensk-Amerika", båda skrivna av Ulf Beijbom.

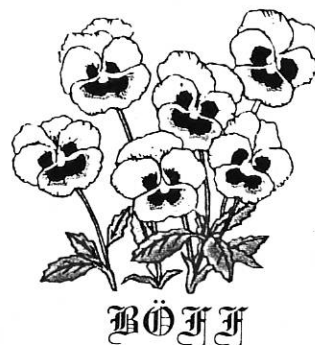
TACK

Ett varmt tack från BÖFF för alla de gåvor och bidrag vi fått:

Barbro och Lars Lampinen	Unbyn
Gun och Valdemar Gustafsson	Boden
Linnéa och Åke Vesterberg	Buddbyn
Alice Karlsson	Boden
Allan Krispinsson	Boden
Ann-Mari Tuvebäck	Svartbjörnsbyn
Anna Wedén	Boden
Arne Karolin	Erikslund
Barbro Palmér	Boden
Britt Forsberg	Solna
Britta Lundman	Svartbyn
Carina Livbom	Boden
Constance Rutberg	Erikslund
Eivon Renberg	Boden
Elisabeth Sjölund	Råbäcken
Eva Preutz	Boden
Eva Vikström	Boden
Gerd Livbom	Boden
Gudrun Adolfsson	Trångfors
Gunilla Kassberg	Svartbyn
Gunnar Idberger	Erikslund
Göte Sundberg	Svartbyn
Hans Enberg	Unbyn
Helga Pettersson	Bodsvedjan
Inga-Maj Juhlin	Stockholm
Ingrid Sundquist	Boden
Jan-Erik Lidberg	Fjärdhundra
Kerstin Andersson	Torpgården
Kerstin Lehto	Svartbyn
Lars-Olov Ericsson	Stockholm
Lennart Engström	Råneå
Lennart Lindbäck	Hägersten
Linus Hansson	Trångfors
Lottie Rasmusson	Boden
Margareta Hedman	Svartbyn
Margit Ericsson	Boden
Marino Eriksson	Torpgården
Mikael Engström	Sävastön
Paul Magnusson	Harads
Sixten Berg	Boden
Jan Nordberg	Boden
Jan Stenholm	Råbäcken
Jan Storm	Enskede
Jan Svanholm	Stockholm
Stig Andersson	Trångfors
Stig Gustafsson	Sävast
Sven Åkerström	Råneå

Sören Nilsson	Boden
Tor Lindström	Heden
Torbjörn Selberg	Sörbyn
Tore Kristiansson	Boden
Yrsa Eddebo	Boden
Yvonne Öhrvall	Boden

samt till alla som gett bidrag i mikrokortsparbössan.

gratulerar dessa medlemmar
som fyllt jämna år under det
första kvartalet år 2006

Bo-Erik Karlsson
Bo-Lennart Aldén
Ingegerd Karlsson-Eriksson
Lars-Gunnar Palm
Magnus Hansson
Maj-Lis Karlsson
Olof Blombäck
Per Gånball
Tor Lindström

Genline-buss

Som nämndes under "Ordförande har ordet" i förra Boden-ANAN så kommer Genline till Boden i maj. De kommer att visa hur man forskar med genline på internet, dvs hur man söker i inscannade kyrkböcker. Datum för besöket har vi inte vid "pressläggningen" fått besked om.

Trevlig sommar önskar redaktionen och styrelsen

Begränsad eftersändning
Vid definitiv eftersändning
retur med den nya adressen till:

B Föreningsbrev

Boden-ANAN
c/o Sandberg
Kåltrotsvägen 11
961 47 Boden

TRADITION, FANTASI, NYSKAPANDE

ÖPPETTIDER 2006

Juni:	15/6 – 30/6	
	Måndag – Tisdag	10.30 – 14.00
	Onsdag – Fredag	10.30 – 22.00
	Lördag	12.00 – 22.00
	Söndag	12.00 – 20.00
Juli:	Måndag – Fredag	10.30 – 22.00
	Lördag	12.00 – 22.00
	Söndag	12.00 – 20.00
Aug:	1/8 – 15/8	se Juni

Kenneth & Mari-Louise Silverplats

Tel: 0921 – 103 51, Fax: 0921 – 103 42, Mobil: 070 – 603 15 61
www.norrigarden.nu